

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 28. november 2024 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Arne Ringnes
dommer Are Stenvik
dommer Eyvin Sivertsen
dommer Christian Lund

HR-2024-2185-A, (sak nr. 24-074144STR-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 8. april 2024

Påtalemyndigheten

(statsadvokat Erik Førde)

mot

A

(advokat Petter Sogstad Grannes – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Sivertsen:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder anke over frifinnelse av en utlending i straffesak om falske eller uriktige forklaringer til utlendingsmyndighetene. Den reiser spørsmål om tolkningen av straffrihetsreglene i straffeloven 1902 § 167 andre ledd og straffeloven 2005 § 221 andre ledd.
- (3) A ble registrert som asylsøker i Norge 18. januar 2015. Han opplyste at han kom fra Afghanistan og var født der, og at faren og broren hans var blitt drept av Taliban noen måneder tidligere. A gjentok disse opplysningene i asylintervju 25. mars 2015 og fortalte at han var noe under 15 år gammel.
- (4) Ved Utlendingsdirektoratets (UDIs) vedtak 16. juni 2015 ble A innvilget midlertidig oppholdstillatelse med flyktningstatus. På bakgrunn av aldersundersøkelse la UDI til grunn at han var 16 år gammel.
- (5) A søkte i april 2018 og mai 2020 om permanent oppholdstillatelse og fikk innvilget dette i UDIs vedtak 27. september 2021. I februar 2018 og august 2021 søkte han om reisebevis. I disse søknadene gjentok A det han tidligere hadde forklart om sin identitet og bakgrunn.
- (6) Det ble senere avdekket at A er fra Pakistan og har familie der. Han hadde altså forklart seg uriktig til utlendingsmyndighetene både i den første asylsaken og i senere saker.
- (7) Statsadvokatene i Oslo besluttet 16. juni 2023 å tiltale A for overtredelse av:

«for perioden til og med 30. september 2015:

Straffeloven (1902) § 166 første ledd

for skriftlig eller muntlig å ha gitt uriktig opplysning til offentlig myndighet når forklaringen er bestemt til å avgi bevis.

for perioden fra og med 1. oktober 2015:

Straffeloven § 221

for skriftlig eller muntlig å ha gitt uriktig opplysning til offentlig myndighet når forklaringen er bestemt til å avgi bevis

Grunnlag:

I perioden fra 18. januar 2015 til 30. august 2021, ga han uriktige opplysninger til norske myndigheter om identitet og grunnlaget for beskyttelse ved søknad om tillatelser etter utlendingsloven og i forvaltningssamtaler. Han tilbakeholdt opplysninger om sin tilknytning til Pakistan, og opplyste blant annet uriktig at hans far var død og at han ikke hadde slektninger andre steder enn i Afghanistan. Han oppga uriktig å ha et beskyttelsesbehov som følge av at han var bosatt i Afghanistan.»

- (8) I Oslo tingretts dom 10. oktober 2023 ble A funnet skyldig etter tiltalen og dømt til en straff av fengsel i 120 dager.

- (9) A anket dommen til Borgarting lagmannsrett, som 8. april 2024 avsa dom med slik slutning:
- «A, født 00.00.1999, frifinnes.»
- (10) Dommen ble avsagt under dissens ved at to meddommere stemte for domfellelse. Lagmannsrettens flertall mente at tiltalte risikerte et «vesentlig velferdstap» hvis han forklarte seg riktig etter å ha fått oppholdstillatelse, fordi han i så fall kunne miste denne tillatelsen og bli utvist. Det forelå derfor en straffrihetsgrunn for de senere uriktige forklaringene, jf. straffeloven 2005 § 221 andre ledd andre punktum. Straffansvaret for de uriktige forklaringene han ga før oppholdstillatelsen, var foreldet.
- (11) Påtalemyndigheten har anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens lovanvendelse.
- (12) *Påtalemyndigheten* har i korte trekk gjort gjeldende:
- (13) Tiltalte hadde forklaringsplikt etter utlendingsloven § 83 under hele saksforløpet. Unntaket fra straffriheten i straffeloven 2005 § 221 andre ledd andre punktum får derfor anvendelse, slik at han kan straffes selv om det skulle foreligge en straffrihetsgrunn.
- (14) Tiltalte kan uansett ikke påberope straffrihet med henvisning til at han ville risikert straff ved å forklare seg riktig. Denne straffrihetsregelen må tolkes innskrenkende, jf. Rt-2007-1749. Straffrihetsregelen om «vesentlig velferdstap» er uanvendelig i saken, og straffansvaret er ikke foreldet. Tiltalte kan derfor straffes for uriktig forklaring.
- (15) Påtalemyndigheten har lagt ned påstand om at straffen settes til fengsel i 75 dager.
- (16) A har i korte trekk gjort gjeldende:
- (17) Tiltalte kunne ikke forklare seg riktig fordi han da ville utsette seg for straff for tidligere feilaktige forklaringer. Etter at oppholdstillatelse var innvilget, risikerte han dessuten «vesentlig velferdstap» i form av tilbakekall av tillatelsen. Ut fra ny rettspraksis om lovskravet kan den innskrenkende tolkningen av straffriheten som er lagt til grunn i Rt-2007-1479, ikke opprettholdes.
- (18) Utlendingsloven § 83 oppstiller ingen generell forklaringsplikt for utlendingen. Forklaringsplikt forutsetter et konkret pålegg. Unntaket fra straffriheten ved forklaringsplikt får derfor ikke anvendelse. Det innebærer at tiltalte ikke kan straffes.
- (19) A har lagt ned påstand om at anken forkastes, subsidiært at han anses på mildeste måte.

Mitt syn på saken

Sakens problemstillinger

- (20) Tiltalen gjelder perioden 18. januar 2015 til 30. august 2021 og bygger på at de falske eller uriktige forklaringene utgjør ett straffbart forhold.

- (21) Det er ikke omtvistet at straffbarhetsvilkårene etter straffeloven 1902 § 166 første ledd og straffeloven 2005 § 221 første ledd er oppfylt, slik tidligere instanser er kommet til. Spørsmålet for Høyesterett er om tiltalte må frifinnes fordi det forelå en straffrihetsgrunn som gjorde det straffritt for ham å gi falsk eller uriktig forklaring. Det er også et spørsmål om straffansvaret er foreldet.
- (22) Både tidligere og gjeldende straffelov oppstiller særlige straffrihetsgrunner ved falsk eller uriktig forklaring, men bestemmelsene er ulikt utformet. Etter straffeloven 2005 § 3 andre ledd, jf. første ledd første punktum, er utgangspunktet – som kommer til anvendelse i saken her – at bestemmelsene i tidligere straffelov får anvendelse på de uriktige forklaringene i tiden før 1. oktober 2015, mens straffeloven 2005 gjelder for forklaringene som tiltalte ga i tiden etter dette.
- (23) I straffeloven 1902 lyder § 167 første og andre ledd slik:
- «Straf efter §§ 163 og 166 kommer ikke til Anvendelse paa den, der som sigtet for en strafbar Handling har afgivet falsk Forklaring.
- Det samme gjelder hvis noen gir falsk forklaring når han ikke kunne forklare sannheten uten å utsette seg eller noen av sine nærmeste for straff eller tap av borgerlig aktelse. Den som har gitt falsk forklaring under avgitt forsikring i et slikt tilfelle, straffes likevel med bøter eller fengsel inntil 2 år. Hadde vedkommende plikt til å forklare seg trass i at det kunne utsette ham eller noen av hans nærmeste for tap av borgerlig aktelse, gjelder §§ 163 og 166 på vanlig måte.»
- (24) I straffeloven 2005 er straffrihetsgrunnene inntatt i § 221 andre ledd, som avløste § 167 i tidligere straffelov. Bestemmelsen har slik ordlyd:
- «Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse mot en mistenkt som forklarer seg uriktig om det forhold mistanken mot ham gjelder. Det samme gjelder den som ikke kunne fortelle sannheten uten å utsette seg selv eller noen av sine nærmeste for straff eller fare for vesentlig tap av sosialt omdømme eller vesentlig velferdstap av annen art, med mindre vedkommende hadde plikt til å forklare seg.»
- (25) Uttrykket «borgerlig aktelse» i straffeloven 1902 § 167 andre ledd tilsvarer «vesentlig tap av sosialt omdømme» i straffeloven 2005 § 221 andre ledd. Det er ikke tilsiktet noen realitetsforskjell, jf. Rt-2015-1012 avsnitt 21. Derimot innebærer kriteriet «vesentlig velferdstap av annen art» i den nye bestemmelsen en viss utvidelse av straffriheten. Videre er unntaket fra straffriheten når det foreligger en plikt til å forklare seg, bredere formulert i denne bestemmelsen.
- (26) I forarbeidene til straffeloven 2005 § 221, Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 408, er det blant annet uttalt:
- «Sammenholdt med straffeloven 1902 § 167 annet ledd innebærer forslaget en viss utvidelse av domstolens adgang til å frita for straff, ettersom også ‘vesentlig velferdstap av annen art’ skal kunne begrunne straffrihet. For øvrig er bestemmelsen en videreføring av gjeldende rett.»
- (27) Straffrihetsgrunnene har nær sammenheng med reglene om fritak fra forklaringsplikt i straffeprosessloven § 123 og tvisteloven § 22-9, som bruker tilsvarende begreper.

Uttrykkene skal forstås på samme måte i alle de tre lovene, jf. Rt-2015-1012 avsnitt 21 med henvisning til Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 408.

- (28) Saken for Høyesterett reiser særlig spørsmål om rekkevidden av straffrihetsgrunnen om fare for straff og om unntaket fra straffriheten ved forklaringsplikt. A har også påberopt fare for «vesentlig velferdstap», men denne straffrihetsgrunnen er det ikke nødvendig å ta stilling til på grunn av resultatet jeg er kommet til.

Spørsmålet om straffrihet på grunn av fare for straff

- (29) Etter både straffeloven 1902 § 167 andre ledd første punktum og straffeloven 2005 § 221 andre ledd andre punktum kommer straff ikke til anvendelse hvis en riktig forklaring kan utsette den som forklarer seg, for straff. For den som er mistenkt eller siktet, følger straffriheten av § 167 første ledd i 1902-loven og av § 221 andre ledd første punktum i gjeldende lov.
- (30) Denne straffrihetsregelen, som kan ses på som et utslag av vernet mot selvinkriminering, er begrunnet i at den som forklarer seg, ikke skal komme i en tvangssituasjon der «han må velge mellom å forklare sannheten og dermed risikere straff for et tidligere straffbart forhold ... eller å lyve og dermed risikere straff for falsk forklaring», jf. Rt-2015-1012 avsnitt 22 med sitat fra Rt-2007-1749 avsnitt 13. I avsnitt 14 i sistnevnte avgjørelse er det uttalt følgende om gjentatte uriktige forklaringer:
- «Det følger av rettspraksis at den som har avgitt to eller flere falske forklaringer, i utgangspunktet bare kan straffes etter straffeloven [1902] § 166 for den første forklaringen. For gjentatte falske forklaringer kommer som hovedregel straffrihetsregelen i § 167 til anvendelse, jf. Rt-1974-455. ...»
- (31) Tiltalte ga den første uriktige forklaringen ved asylregistreringen 18. januar 2015. Denne forklaringen er ikke omfattet av straffrihetsgrunnen om fare for straff, idet han den gangen ikke risikerte straff om han forklarte seg riktig. Som utgangspunkt kan tiltalte derfor straffes for denne forklaringen. Jeg kommer tilbake til spørsmålet om foreldelse.
- (32) Tiltalte vil derimot – etter ordlyden i straffrihetsregelen – ikke kunne straffes for å ha gitt uriktige opplysninger i senere forklaringer og søknader, fordi han ville utsatt seg for straff hvis det fremkom at han tidligere hadde forklart seg feil. Det gjelder for asylforklaringen i mars 2015 og for søknadene om permanent oppholdstillatelse og reisebevis i perioden fra 2018 til 2021.
- (33) Aktor har anført at straffrihetsregelen ved fare for straff må tolkes innskrenkende, slik at den likevel ikke får anvendelse for de etterfølgende uriktige forklaringene i saken. Denne anførselen er forankret i Rt-2007-1749, der Høyesterett tolket straffeloven 1902 § 167 andre ledd innskrenkende i et saksforhold på utlendingsfeltet. Partene er uenige om dommen fortsatt gir uttrykk for gjeldende rett.
- (34) Rt-2007-1749 gjaldt tiltale om falsk forklaring om identitet i søknad om statsborgerskap. Tiltalte hadde gitt tilsvarende uriktige opplysninger om identitet i tidligere søknader om oppholdstillatelse. Da han søkte om statsborgerskap, hadde han permanent oppholdstillatelse. Spørsmålet var om han måtte frifinnes fordi han risikerte straff for tidligere forklaringer hvis han ga riktige opplysninger i statsborgerskapssøknaden.

Høyesterett la til grunn en innskrenkende tolkning av straffrihetsregelen og opphevet lagmannsrettens frifinnelse. Det er to hovedelementer i begrunnelsen. I avsnitt 19 fremheves at de uriktige opplysningene i søknaden hadde en «dobbel funksjon»:

«I den foreliggende sak er det så vel i søknadene om oppholdstillatelse som i søknaden om statsborgerskap gitt uriktige opplysninger på punkter som er helt sentrale for spørsmålet om søknadene ville bli innvilget. Rent faktisk har de falske opplysningene i søknaden om statsborgerskap dermed hatt en dobbelt funksjon – å hindre straff for tidligere falsk forklaring og å legge til rette for at søknaden ble innvilget. ...»

- (35) Den andre delen av begrunnelsen har sammenheng med det jeg tidligere har sagt om hensynet bak straffrihetsregelen, som er å unngå at den som forklarer seg, havner i en «tvangssituasjon». Høyesterett mente at det her går «et vesentlig skille» mellom ulike typer saker, jf. avsnitt 21. Mens forklaring i straffesaker ofte gis i en presset situasjon, vil elementet av tvang variere langt mer i forvaltningssaker. Dette utdypes slik i avsnitt 23:

«... Ikke sjelden vil det dreie seg om situasjoner hvor den det gjelder av eget initiativ og høyst frivillig har søkt om en offentlig tillatelse eller et gode, for eksempel førerkort, våpentillatelse eller – som i den foreliggende sak – norsk statsborgerskap. Dersom det i slike tilfeller ikke har foreligget noen form for tvangssituasjon eller presset situasjon og det heller ikke har vært nødvendig eller av stor velferdsmessig betydning for personen å søke, slår lovgrunnen for straffrihetsregelen klart ikke til.»

- (36) Det er etter mitt syn ikke uten videre klart at standpunktet om innskrenkende tolkning kan overføres til vårt saksforhold. Blant annet kan elementet av press og nødvendighet sies å gjøre seg sterkere gjeldende ved suksessive søknader om opphold og reisebevis, som saken her gjelder, enn ved søknad om statsborgerskap fra en som allerede har permanent oppholdstillatelse.
- (37) Jeg går ikke nærmere inn på dette, da jeg uansett er kommet til at standpunktet i dommen ikke kan opprettholdes i dag. Det skyldes en kombinasjon av flere forhold.
- (38) Slik straffrihetsregelen er tolket i 2007-dommen, vil spørsmålet om den får anvendelse, bero på en vurdering som inneholder betydelige elementer av skjønn. Det skal dels legges vekt på om den uriktige forklaringen tjener til annet enn å unngå straff for tidligere feilaktige opplysninger, for eksempel å få innvilget en ny søknad, og dels på graden av press eller tvang av rettslig eller faktisk karakter i situasjonen der forklaringen er gitt. Et moment vil være hvor viktig – «nødvendig» – det er å søke. Det vil her oppstå vanskelige avgrensninger, noe Høyesterett var oppmerksom på, se avsnitt 25:

«Jeg ser ... at det vil kunne oppstå en del avgrensingsproblemer. Det kan derfor være grunn til å vurdere om nærmere avklaring bør skje ved lovendringer, for eksempel i forbindelse med arbeidet med ny straffelov eller ved endringer i spesiallovgivningen.»

- (39) Etter det jeg kan se, ble denne oppfordringen til lovgiver ikke fulgt opp i forbindelse med vedtakelsen av straffeloven 2005 § 221. Dommen er nevnt i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 85, men problemstillingen knyttet til hvordan straffriheten bør avgrensnes – som er det sentrale i dommen – er ikke særskilt kommentert.
- (40) At den innskrenkende tolkningen i dommen ikke har fått uttrykkelig tilslutning fra lovgiver, er naturligvis ikke ensbetydende med at dommen er satt til side. Jeg viser til det

jeg tidligere har sitert fra forarbeidene, hvor det fremgår at det i hovedsak var meningen å videreføre gjeldende rett.

- (41) Fraværet av oppfølging får likevel betydning i lys av Høyesteretts strengere håndheving i senere års praksis av lovskravet i Grunnloven § 96 første ledd og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 7 nr. 1, altså kravet om at ingen kan straffes uten hjemmel i lov.
- (42) Lovskravet – med tilhørende klarhetskrav – innebærer at straffansvar må ha dekning i ordlyden i straffebestemmelsen. I HR-2020-955-A *Settefisk* er dette uttrykt slik at bestemmelsen må «være så klar at det i de fleste tilfeller ikke vil være tvil om en handling rammes av regelen, og at det er mulig å forutse at straff kan bli konsekvensen av at regelen brytes», jf. avsnitt 22. Selv om også straffebestemmelser må tolkes, må det endelige tolkningsresultatet ha en tilstrekkelig forankring i selve loven, slik at forutberegnelighetshensyn ivaretas, jf. HR-2023-1638-A *Forliksrådet* avsnitt 24 med henvisning til HR-2020-2019-A *Mobiltelefon* avsnitt 16 og 17.
- (43) Den tolkningen av straffrihetsregelen som legges til grunn i Rt-2007-1749, er ikke forankret i ordlyden, men hviler på formålsbetraktninger. I avsnitt 24 er forholdet til lovskravet vurdert slik:
- «Lovprinsippet medfører at man må være forsiktig med å tolke en straffrihetsregel innskrenkende. Jeg mener likevel at det i et tilfelle som dette er noe større rom for innskrenkende tolkning av straffrihetsregelen enn ved utvidende tolkning av et straffebud. ...»
- (44) I den senere dommen i Rt-2014-238 *Hønsehauk* stilte Høyesterett seg avvisende til en slik skillelinje. Saken gjaldt tolkningen av naturmangfoldloven § 17 andre ledd andre punktum om avliving av vilt i nødverge. Spørsmålet var om det kunne innfortolkes et vilkår i bestemmelsen om at slik avliving, for å være straffri, «må anses påkrevd» for å verne dyr som er nevnt i bestemmelsen. Høyesterett besvarte dette benektende. I avsnitt 19 er det uttalt følgende av interesse for vår problemstilling:
- «Naturmangfoldloven § 17 er en straffrihetsregel. Dersom det skal innfortolkes et krav om at avlivingen ‘må anses påkrevd’, innebærer dette en innskrenkende fortolkning av straffriheten og dermed en utvidelse av straffansvaret. Ved fortolkningen av bestemmelsen må det da stilles et tilsvarende krav om klarhet og til forankring i ordlyden som det som er oppstilt i den rettspraksis jeg her har vist til.»
- (45) Jeg mener på denne bakgrunn at den innskrenkende tolkningen av straffrihetsregelen i Rt-2007-1749 er vanskelig å forene med senere års forståelse av lovskravet. Dommen er ikke fulgt opp ved lovendringer, som det er behov for. Det ser for øvrig ikke ut til at rettssetningen som dommen skisserer, har hatt stor betydning i praksis.
- (46) Samlet er jeg derfor kommet til at den innskrenkende tolkningen av straffrihetsregelen ved fare for straff i dommen fra 2007 ikke kan legges til grunn for avgjørelsen av saken.
- (47) Jeg understreker at jeg ikke ved dette har tatt stilling til annen rettspraksis om rekkevidden av straffriheten, for eksempel Rt-1989-634 om manglende adgang til straffritt å utvide og utdype en feilaktig forklaring ved en uriktig tilleggsforklaring.

- (48) Min konklusjon så langt er derfor at straffrihetsgrunnen om fare for straff – i samsvar med ordlyden i straffeloven 1902 § 167 og straffeloven 2005 § 221 – får anvendelse på tiltaltes etterfølgende forklaringer, det vil si de uriktige forklaringene i perioden fra asylintervjuet 25. mars 2015 og frem til utløpet av tiltaleperioden. Som utgangspunkt er det bare den første uriktige forklaringen ved asylregistreringen i januar 2015 som kan straffes.
- (49) Spørsmålet er om unntaket fra straffriheten ved forklaringsplikt får anvendelse, slik at tiltalte likevel kan straffes for de etterfølgende forklaringene.

Unntak fra straffriheten ved forklaringsplikt

- (50) Det følger av straffeloven 1902 § 167 andre ledd tredje punktum at den som hadde forklaringsplikt «trass i at det kunne utsette ham ... for tap av borgerlig aktelse», ikke kan påberope denne straffrihetsgrunnen ved uriktig forklaring. Bestemmelsen gjør ikke et tilsvarende unntak ved fare for straff, som er den aktuelle straffrihetsgrunnen i saken her. Det innebærer at det ikke gjelder noe unntak fra straffriheten for tiltalte i vår sak for gjentatte uriktige forklaringer i perioden frem til 1. oktober 2015, jf. straffeloven 2005 § 3 andre ledd. I praksis betyr dette at tiltalte ikke kan straffes for forklaringen i asylintervjuet i mars 2015.
- (51) Straffeloven 2005 § 221 andre ledd andre punktum har et mer generelt uformet unntak fra straffriheten «der vedkommende hadde plikt til å forklare seg». Aktor har anført at bestemmelsen gjør et generelt og ubetinget unntak fra alle de tre straffrihetsgrunnene ved forklaringsplikt. Det er videre anført at tiltalte har hatt forklaringsplikt i bestemmelsens forstand i alle sakens faser i medhold av utlendingsloven § 83 med tilhørende forskriftsbestemmelser. Etter aktors syn kan tiltalte derfor uansett straffes for uriktige opplysninger i søknader fra tiden etter at straffeloven 2005 § 221 trådte i kraft 1. oktober 2015, jf. lovens § 3 andre ledd.
- (52) Etter min mening kan unntaket fra straffriheten i § 221 ved forklaringsplikt ikke strekkes så langt som ordlyden isolert sett kan indikere, altså slik at det oppstilles et absolutt unntak ved enhver form for forklaringsplikt. Bestemmelsen må forstås i lys av lovhistorien.
- (53) Unntaket ved forklaringsplikt i tidligere straffelov § 167 andre ledd tredje punktum hadde en snever rekkevidde. Det kom inn ved vedtakelsen av barneloven i 1981. Bakgrunnen var at det i farskapssaker ble oppstilt en forklaringsplikt i barneloven § 21 som uttrykkelig gjelder selv om svaret kan føre til tap av «borgarleg vørnad», senere endret til «vesentleg tap av sosialt omdøme eller anna vesentleg velferdstap». Unntaket i § 167 skulle sikre at uriktig forklaring i slike tilfeller kunne straffes, jf. NOU 1977: 35 *Lov om barn og foreldre (barneloven)* side 147.
- (54) Det er ingen holdepunkter for at lovgiver ved vedtakelsen av straffeloven 2005 § 221 tok sikte på å utvide rekkevidden av dette unntaket vesentlig, slik at det – som et generelt og ubetinget prinsipp – ikke skulle være grunnlag for straffrihet ved forklaringsplikt. Som nevnt viser forarbeidene at meningen i hovedsak var å videreføre gjeldende rett. Ved forklaringsplikt overfor forvaltningen, som aktor har påberopt i vår sak, må unntaket derfor forstås på samme måte som det tidligere unntaket i straffeloven 1902 § 167 andre ledd tredje punktum: For at straffriheten ikke skal gjelde, må det fremgå av hjemmelen for forklaringsplikten – enten uttrykkelig som i barneloven § 21 eller med rimelig klarhet ved

tolkning – at plikten gjelder selv om en sann forklaring kan føre til straff, vesentlig tap av sosialt omdømme eller vesentlig velferdstap av annen art. Det må med andre ord være foretatt en interesseavveining knyttet til fritaksgrunnene ved fastsettelsen av den lovbestemte forklaringsplikten.

- (55) Jeg tilføyer – for helhetens skyld – at unntaket i § 221 fra straffriheten også dekker situasjonen der retten etter en interesseavveining basert på straffeprosessloven § 123 eller tvisteloven § 22-9 pålegger en person å forklare seg, eller nekter å frita for forklaringsplikt, selv om det foreligger fare for straff, vesentlig tap av sosialt omdømme eller vesentlig velferdstap av annen art. Om det da gis uriktig forklaring, vil unntaket i § 221 komme inn, slik at vedkommende kan straffes.
- (56) Utlendingsloven § 83 fastsetter i andre ledd at utlendingen «frem til korrekt identitet er registrert, har ... plikt til å medvirke til å avklare sin identitet i den grad utlendingsmyndighetene krever det». Utlendingen kan også ha en plikt til å gi opplysninger i andre sammenhenger. Jeg går ikke nærmere inn på dette. Det sentrale i denne sammenheng er at det ikke fremgår av utlendingsloven § 83 med forskrifter at plikten til å bidra til saksopplysningen skal gjelde uavhengig av om utlendingen vil utsette seg for straff mv. Den forklaringsplikten som aktor mener at tiltalte i vår sak hadde overfor utlendingsmyndighetene, er derfor uansett ikke av en slik karakter at unntaket fra straffriheten i straffeloven 2005 § 221 andre ledd andre punktum får anvendelse.
- (57) Jeg er etter dette kommet til at unntaket fra straffriheten ikke får anvendelse i saken her. Det betyr at tiltalte ikke kan straffes for å ha gjentatt den uriktige forklaringen fra asylregistreringen – verken i mars 2015, da straffeloven 1902 gjaldt, eller i senere søknader, da straffeloven 2005 gjaldt.

Foreldelse

- (58) Ved fortsatt forbrytelse løper foreldelsesfristen først når det sammenhengende straffbare forholdet er opphørt, jf. Rt-2009-98 avsnitt 17. Basert på den forutsetningen at tiltalte bare kan straffes for den første uriktige forklaringen 18. januar 2015 – slik jeg er kommet frem til – er det uomtvistet at foreldelsesfristen regnes fra dette tidspunktet, jf. straffeloven 1902 § 68 første ledd første punktum, som gjaldt på handlingstiden, jf. straffeloven 2005 § 3. Det foreligger da ingen fortsatt forbrytelse. Jeg viser til HR-2023-1935-U avsnitt 20.
- (59) Foreldelsesfristen er fem år, jf. straffeloven 1902 § 67 første ledd. Det betyr at fristen utløp i januar 2020. Det var lenge før siktelsen ble tatt ut. Forholdet er derfor foreldet.

Konklusjon

- (60) Jeg er etter dette kommet til at tiltalte må frifinnes, og at anken forkastes.

(61) Jeg stemmer for slik

D O M :

Anken forkastes.

(62) Dommer **Ringnes:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(63) Dommer **Stenvik:** Likeså.

(64) Dommer **Lund:** Likeså.

(65) Dommer **Indreberg:** Likeså.

(66) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.